č. 8, ročník V.
máj 2008

Cena 10,-Sk

INFO
РУСИН

ІНФОРМАЧНЫЙ ДВОТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СЛОВЕНЬСКА

INFORMAČNÝ DVOJTÝŽDENNÍK RUSÍNOV SLOVENSKA

З ОБСЯГУ

Позываме на Духновічів Пряшів..2
ТАД і по україньскы?!..... 3
Русины дома і за границями..... 8
За турістіков по русиньскім реґіоні.....10
Грайте о літній табор..... 11
Якубянці гостили в Братіславі.....12

Інфо Русин – 5-річный

Перед пятьома роками (2004) настала така сітуація, же періодіка Народны новинкы і Русин, котрых выдавательом до того часу была Русиньска оброда на Словеньску (дале РОС), ся осамостатнили і стали ся самостатным правным субєктом. Субєктом, котрый ся у векшій мірі зосередив на властне діятельство а о акціях РОС скоро нич не інформовав. Зато РОС пришла з ініціатівов выдавати холем єдно періодіка – місячник Інфо Русин. З тым, же найглавнішым цільом новинок буде інформовати вшыткых Русинів на Словеньску, але і за його границями, о культурно–сполоченьскім жывоті РОС, о єй богатім діятельстві, о жывоті людей на русиньскых селах, о богатій історії Русинів і не менше вызначных нышых розмаїтых культурно–хрістияньскых традіціях.

Зачінали сьме скромненько і на меншім форматі. Перше число Інфо Русина (1–5) сьме выдали аж в маю 2004 року (бо сьме чекали, ці буде схваленый проєкт на фінанцованя новинок од МК СР). Спомянуты новинкы принесли актуалны інформації о роботі РОС до будучности, але были в новинках в короткости оцінены ікультурно–сполоченьскы акції за попередній 2003–ій рік, котрый быв юбілейным роком славного русиньского будителя Александра Духновіча. Якраз йому было присвячено много русиньскых акцій (Святочный акт перед памятником А. Духновіча у Пряшові, де на жыво мала премєру нова ЦД награвка Гімнічны співы Русинів, Духновічів Пряшів – цілословеньскый конкурз в декламації русиньской поезії і прозы, 7. Світовый конґрес Русинів, Меджінародный научный семінар русиністікы ку 200–річніці А. Духновіча, в кріпті під Катедралным храмом св. Іоанна Хрестителя у Пряшові ся одбыла панахіда і одкрытя памятной таблы А. Духновічови за участи делеґатів 7. Світового конґресу Русинів і іншы).

Хоць перше число вышло скромніше, о то помпезніше было його похрещіня, котре ся одбыло на вызнамній меджінародній акції. Тов было 3. Меджінародне бєнале русиньской культуры, котре ся одбыло 22.–23. мая 2004 р у польскій Криниці, де были притомны Русины з многых штатів (як напр. з Польска, Словеньска, Серьбска і Чорной горы, Україны, Мадярьска...). В часі споминаного бєнале ся одбыв і семінар на тему Місце Русинів в сполочній Европі а його завершіньом быв про нас вызнамный акт – похрещіня і уведжіня до жывота новых русиньскых новинок – Інфо Русин. Його хрестныма родичами на меджінародній сцені ся стали герець ТАД з Пряшова Іґор Латта (або кум Мачанка) і Олена Дуць–Файфер з Краковской університы. Барз нас потішыли вінчованя вшыткого доброго до жывота новым новинкам з криницькой сцены, але і многых притомных Русинів зо світа, бо тото нас іншпіровало до далшой публіцістічной роботы і утвердило потребу выдаваня такых новинок. Правда, зачаткы не были легкы. Новинкы пришли на світ в часі, кедь у нашім демократічнім штаті быв порядні розшыреный медіалный торг.

▲ *На фото Павла Стефановского (русиньского писателя з Польска) акт похрещіня Інфо Русина в Криниці з 23. мая 2004 р. На фотці зліва кум Іґор Латта, герець ТАД з Пряшова, в середині кума Олена Дуць–Файфер з Краковской університы і Анна Кузмякова, шефредакторка новинок.*

Требало найперше найти дорогу до чітателя і здобыти його інтерес о нашы новинкы, бо новинкы без чітателя не мають жадну ціну. Тото ся нам з рока на рік помаленькы дарить, хоць не такым темпом, як бы сьме собі представовали. Але як гварять братя Чехы – „На вшехно треба ліді", такых одданых Русинів, котры бы пропаґовали нашы новинкы, здобывали новых предплатителів а тым шырили кількость сістематічных одберателів Інфо Русина. Така пропаґація бы не мала хыбити на жадній акції, котру орґанізує наш выдаватель РОС, але тыж веце ініціатівы од русиньскых актівістів, котры бы в многім могли тому ділу допомочі. Бо кедь то докаже робити Інж. Ян Допіряк зо Старой Любовні або Мілка Ґубова з Габуры, чом бы не могли помочі і іншы Русины, котрым іде о наше сполочне діло – жебы о русиньскім народностнім жывоті знало штонайвеце Русинів.

За пять років єствованя і выдаваня новинок, Інфо Русин опубліковав величезну кількость статей, інформацій, репортажів – з розмаїтых областей жывота Русинів, маповав діятельство РОС, культурный жывот фолклорных колектівів, русиньскы села, школы, приносив інформації і з меджінародной сцены Русинів. Даколи ся нам дарило выдати добре або ліпше число новинок, а даколи і слабше. Як то уж в жывоті бывать, не каждый день ся выдарить, хоць бы сьме як хотіли. Того року ся наш місячник змінив на двотыжденник, значіть, же Інфо Русин выходить 2 раз до місяця, што є з єдного боку добрі, але... А тото але ся рівнать векшому затяжіню членів редакції, котра бы ся мала персоналні посилнити, жебы ся нашы новинкы скорше достали до вашых рук. Но віриме, же будучность принесе дорішіня і того проблему.

Велику заслугу на тім, же в нашых новинках приносиме інформації з різных сел і міст русиньского реґіону, мають і нашы дописователі, котрым з того місця высловлюєме величезне ДЯКУЄМЕ. Не буду писати їх мена, жебы єм не дай боже на дакого не забыла. Хто чітать Інфо Русин, добрі познать їх мена. Вірю, же вашы письма нам будуть приходити і надале і такым способом обогачовати обсяг нашого і вашого Інфо Русина.

З нагоды 5–ой річніці выходжаня Інфо Русина хочеме ословити вас вшыткых, дорогы чітателі, і барз шумні вас попросити, жебы сьте нам написали ваш погляд на новинкы. Што ся вам у них любить, не любить, хыбить і т. д. За вашы письма вам допереду дякуєме.

Анна Кузмякова,
шефредакторка Інфо Русина

ФЕДОР ВІЦО – ІЛЬКО СОВА З БАЮСОВА

Свидницькы Русины жадають...

Сімболічный день – „тринац – пан Бог при нас". Праві в неділю 13–го апріля 2008 ся одбывала вырочна членьска сходза Окресной орґанізації РОС у Свиднику. Окрем членів орґанізації завитали меджі нас і цінны гості – посланець Народной рады СР Ярослав Іванчо, посланець Пряшівского самосправного краю і предноста Обводного уряду у Свиднику Мілан Цоцуля, посланець Містьского заступительства у Свиднику Владимір Калиняк, предноста Містьского уряду у Свиднику Владимір Попік і председа Русиньской оброды на Словеньску Владимір Противняк. Вшыткых притомных привитала красна русиньска декламація і спів маленькых діточок з Матерьской школы Л. Штура у Свиднику під веджіньом їх учітелькы Любы Фецканіновой. Выступліня дітей ся вшыткым притомным барз любило і утвердило нас в тім, же у них є надій русиньской будучности. Председа свидницькой ОО РОС Янко Калиняк у своїй многообсяжній вырочній справі о роботі орґанізації подяковав і оцінив довгорічну сполупрацу з містом, главні при приправі і реалізації культурных акцій, з котрых наймасовішов є Віфлеємскый вечір. Подяковав і за поміч при зряджованю Музея русиньской культуры, што ся зреалізовало і вдяка великій намазі активістів РОС і посланця НР СР Я. Іванча. Музей є в Пряшові, хоць планы были іншы, жебы было у Свиднику.

За председу ОО РОС у Свиднику быв знова зволеный Янко Калиняк, котрого притомны членове зволили і за кандідата на председу РОС.

В узнесіню із засіданя ОО РОС у Свиднику єй членове жадають забезпечіти вытворіня одділіня русиньской культуры в СНМ – Музею україньской культуры у Свиднику як высунутого „працовіска" СНМ – Музею русиньской культуры в Пряшові. Тото арґументують тым, „же переважну часть в музею творять русиньскы експонаты, не україньскы". По конзултації з РОС свидницькы Русины пожадують приняти штирьох одборных працовників на русиньске одділіня в СНМ – МУК у Свиднику і забезпечіти, жебы споминане одділіня сполупрацовало з РОС при роботі на Хронології

▲ *На вырочній членьскій сходзі ОО РОС у Свиднику, зліва: Ярослав Іванчо, посланець НР СР, Владимір Попік, предноста Містьского уряду у Свиднику і Мілан Цоцуля, посланець ПСК.*

Русинів Словеньска, при орґанізованю научных конференцій, при будованю експозіції, збіркового фонду і публікачній роботі. Далшов з пожадавок свидницькой ОО РОС є забезпечіня за помочі ПСК реалізацію Концепції зряджіня одборных працовіск на освітніх центрах про потребы русиньской народностной меншыны а тыж пожадати підпредседу Влады СР Душана Чапловіча, жебы веджіня Словеньского розгаласу забезпечіло якостну слухательность Радіа Патрія про Русинів і переміщіня редакції народностно–етнічного высыланя назад з Кошыць до Пряшова і персоналні посилнити редакцію русиньского тіму з теперішніх 2 редакторів холем на штирьох.

А. Ф.

ДУХНОВІЧІВ ПРЯШІВ 2008

Діятельность Русиньской оброды на Словеньску ся не зачінать і не кінчіть. На зачатку рока то суть роботы в орґанізаціях, вырочны сходзы, актуалізація членства, цілый рік актуалны темы коло законів, котры ся дотыкають народностных меншын або конкретно русиньской народностной меншыны, доповньованя проєктів подля потреб МК СР (т. р. то были потверджіня вшыткых здравотных і соціалной поістьовні, даньового уряду, же наша орґанізація не мать ниякы довгы ку штату), а так в очекованю фінанцій на поданы проєкты ся рыхтуєме до першой векшой акції РОС а то Духновічів Пряшів. Перше пані учітелькы, учітелі, бабкы, мамы выберають про дітей стишок, поезію, сценку про драматічный кружок, зроблять школьске выберово коло, потім підуть на окресне коло, зась выберуть найліпшых і наконець прийде день „Д" і з очекованьом придуть до крайского міста Пряшова указати, што за послідній рік з русиньской літературы читали, што ся научіли, што ся їм найвеце любило. Придуть і писателі, бо ту найдуть темы і много ентузіазму написати про тых найменшых і найщірішых читателів дашто нове, шумне, миле. Є то великый торг русиньского умелецького слова, ту видно потребы і можности…

Того року Духновічів Пряшів ся уж зачав в родинах і школах. Выбрати добрый твір і научіти ся, то в послідніх днях перед конкурзом ся не дасть. Вшытко треба сто раз переповісти, высвітлити, вычістити, выпоінтовати, научіти ся так, жебы никого не стресовати і іти перед людей „наісто" і сміло. Ту найде дітина добрый штарт до жывота, не стратить ся меджі людми, наберать смілости і самочутя, ставать ся рівным меджі ровесниками, мать можность порівнати ся з другыма.

▲ *Діти із своїма учітельками перед конкурзом Духновічів Пряшів.*

До Пряшова приходять головно діти і молодеж, котры ся в школі учать або не учать русиньскый язык. Доднесь не находжаме одповідь на вопрос, чом ся в селах, де люди бісідують по русиньскы, діти в школі не учать материньскый язык. А чом никого не мерзить, же діти бісідують лем по словеньскы. Зато нас тішыть велика участь на Духновічовім Пряшові, бо ту є русиньске слово в центрі увагы, учітелькы з дітми комунікують по русиньскы, што в школах часто не чуєме ани в часі павзы меджі годинами на дворі. Без стресу выступлять, послухають оцінку пороты, дістануть діпломы і подарункы, попозерають ся по місті і ідуть домів похвалити ся мамі. Хто брав участь на такых акціях, знать о чім є реч. Доднесь є одложена книжка - ціна за таке або інше місце в декламовані, доднесь знаме байку, котру сьме меморовали донеконечна, доднесь ся сміємe з того, як сьме поблудили або ся стратили у великім місті Меджілабірці і памятаме на свою учітельку, што ся з нами трапила мімо свойой головной роботы.

Духновічів Пряшів, його 9-ый річник т. р. буде 20-го юна 2008 в просторах Театру Александра Духновіча в Пряшові. Його сучастьов буде выставка манюшок про бабковы театры.

Порота і орґанізаторка Теодозія Латтова уж вас з радостьов чекають, выберьте собі катеґорію, выграйте першы місця на окресных колах, напиште властный твір, а може ся вам полюбить духовна тема потім выпиште приглашку, пошлите єй до кінця мая на адресу Русиньской оброды на Словеньску, улиця Левочска число 9, 080 01 Пряшів. А кедь іщі дашто хочете знати зателефонуйте:
051 7722889, 0908 393 872,
e-mail: tlattova@centrum.sk

Т.Л.

БУДЕ ІНТЕРЕС О УКРАЇНЬСКУ ГРУ?

22. апріля 2008 о 9,30 год. в Театрі Александра Духновіча (дале ТАД) засідала Комісія культуры і народностных меншын при заступительстві Пряшівского самосправного края (дале ПСК). Предметом засіданя была **скарга Союзу Русинів-Українців СР (СРУСР) на ПСК (як зряджователя театру), же в ТАД-і уж довгы рокы не была нияка премієра по українськы.** Засіданя вела председкыня культурной комісії ПСК Бц. Яна Вальова. Його участниками были: ПгДр. Павол Мікула, діректор одбору секції культуры і народностных меншын МК СР, діректор ТАД Маріян Марко і председа РОС Владимір Противняк. Меджі призваныма гостями были і представителі культурной орґанізації ПСК, за СРУСР, як і Мґр. Евґеній Перебийніс, ґенералный конзул України, котры з незнамых причін на засіданю не были. Перше, покы зачну інформовати о выслідках споминаного їднаня, не дасть мі не зареаґовати на высловы підпредседы СРУСР Павла Боґдана, котрый про новинки СМЕ (з 23. 4. 2008) повів**: „Rokovali o našej sťažnosti bez našej prítomností, na rokovaní bol prítomný len zástupca Rusínskej obrody na Slovensku Vladimír Protivňak".** Пане Боґдан, на засіданя сьте были призваны, але факт, же сьте ся го не зучастнили, вам не давать право говорити, же ся їднало о вас без вас! Тото, же ся їднаня зучастнив председа РОС В. Противняк свідчіть о тім, же му не є легковажна будучность нашого русиньского театру. Дале зацітую і іншы „інтересны" твердженя пана Боґдана, котры можуть читателів лем помотати або пошаліти, бо тоты не мають нич сполочне з правдов. Як редакторка русиньской пресы поважую за повинность увести тото на праве місце**. „Divadlo neakceptovalo naše požiadavky na produkcie v našom jazyku".** Ту про мене настав важный вопрос - якый є ваш язык, кедь собі пишете народность Русин-Українець? Як і то, же сьте зареґістрованы на МВ СР як Союз Русинів-Українців СР? **„Rusínčinu považujem len za nárečie a učí sa len ako nepovinný predmet na našich ukrajinských školách".** Тото є дальше циґанство, котре мож поважовати за уражку русиньской народности і єй кодіфікованого языка. Русиньскый язык быв кодіфікованый в 1995 р., при його зроді стояло много научных працовників, лінґвістів, редакторів, учителів і писателів, котры перед його кодіфікаційов зоставили Орфоґрафічный словник русиньского языка і Правила русиньского правопису. Уж лем на основі того не мож русиньскый язык поважовати лем за діалект. Доказом того є і выступ тодышнього председы РОС М. Ляша на святочнім выголошіню кодіфікації русиньского языка, де повів, же...„днешній день (27. 1. 1995) ся до історічных аналів русиньской народности на Словеньску запише златыма буквами... Тыж не є правда, же русиньскый язык ся учіть на українськых школах. На Словеньску **ніт ани єдной українськой школы, на котрій бы ся учів русиньскый язык.** Тот ся учіть на словеньскых школах в селах і містах, де жыють Русины (як напр. Меджілабірці, Свидник, Шар. Щавник, Стащін, Колбовце, Радвань н/Л і в іншых). Русины мають на Прашівской університі зрядженый Інштітут русиньского языка і култутры, котрый готує професіоналных учителів русиньского языка і заподівать ся научным діятельством. Зато не є добрі ганити наш русиньскый язык лем зато, же не узнавате русиньску народность.

А теперь ку нашому театру. Театер ся од року 1945 аж до року 1990 называв Українськым народным театром. Од року 1990 несе назву Театер Александра Духновіча і став ся єдиным русиньскым професіоналным театром на світі. Про свої амбіціозны заміряня є высоко оціньованым театром в цілословеньскім контексті. Іщі перед революційов ся зачав орієнтовати на русиньскый язык, главні зато, абы мав природный контакт з публіков, котру в найвекшій мірі творили Русины. Од року 1990 ся у театрі драматурґічні наштудовало аж 80 гер в русинькым языку. Кажду театралну сезону ся у театрі зреалізує найменше 4 аж 5 новых премієр по русиньскы. Інтерес публікы є великый, о чім свідчіть до послідного місця заповнена велика сала театру, котра мать капаціту веце як 200 міст. Од 22. апріля 2008 ся тот факт змінив а ТАД уж не буде грати лем по русиньскы. **Выслідком їднаня меджі посланцями ПСК і заступцями ТАД быв договор, же театер у своїй найближшій театралній сезоні зачленить до свого драматурґічного плану гру, котра ся одпремієрує в українськім языку з тым, же собі тоту гру українська сторона сама зафінанцує. З того выпливать, же то не піде з розпочту ТАД.** Правда, же то не є позітивный факт про наше русиньске жытельство, но час є найліпшый пророк і тот укаже, яка одозва людей буде по премієрі українськой гры. Хто властні буде творити публіку, як то будуть пережывати самы герці ТАД? Чом праві в нашім театрі ся мать грати по укараїньскы? Є ту вельо вопросів, на котры одповість лем сама реалізація українськой гры. Найглавнішым позітівом є факт, же Русины не придуть о свої 4 ці 5 гер річні з додатком, же навеце прибуде іщі єдна українська гра.

▲ *На фотці зліва: Федор Віцо, председа Медіалной рады при РОС, ПгДр. Павол Мікула, діректор одбору секції культуры і народностных меншын МК СР, Бц. Яна Вальова, председкыня культурной комісії одбору культуры ПСК, Владимір Противняк, председа РОС і Маріян Марко, діректор ТАД в Пряшові.*

А як ся на дану проблематіку позерають самы реалізаторы договору?

Bc Jana Vaľová, predsedníčka kultúrnej komisie, odbor kultúry PSK

Ku sťažností Zväzu Rusínov-Ukrajincov SR som pristúpila pragmaticky, ale bolo mojou povinnosťou sa touto sťažnosťou zaoberať. To, že sa bude hrať aj po ukrajinsky, nevidíme v tom národnostný problém ale skôr finančný. Rusíni v žiadnom prípade neprídu o tie svoje predstavenia a naďalej budú mať ročne 4-5 premiér, ku ktorým pribudne ešte jedná naviac tá ukrajinská. Prvé predstavenie v ukrajinskom jazyku bude zároveň aj testom diváckeho záujmu. Sama mám rusínske korene, ale z objektívnej stránky musíme vyhovieť aj organizácií ZRUSR, pretože divadlo A. Duchnoviča ma stále v štatúte slúžiť potrebám oboch národností.

PhDr. Pavol Mikula, riaditeľ odboru sekcie kultúry a národnostných menšín MK SR

Národnosť Rusín-Ukrajinec považujem za absurdnú národnosť, lebo mi nezodpovedá na logickú otázku, aká národnosť to vlastne je? Otázku názvu národností Rusín-Ukrajinec by bolo potrebné otvoriť aj na Úrade vlády SR. Ale aj tak im musíme vyhovieť a rešpektovať ich požiadavky, pretože ZRUSR je riadne zaregistrovaný na MV SR. Podľa Kodanského dokumentu, ktorý sme museli prijať pri delení federácie, nemôžeme proti nim zasiahnuť pokiaľ vo svojom programe nemajú nič protištátne a hanebné. Podmieňuje to aj zákon. V súčasnosti je na ministerstve zaregistrovaných 12 národnostných menšín a ďalšia požiadavka je aj na 13-tu menšinu, a to srbsku. Tak ako iné národnostné menšiny, tak aj ZRUSR má právo žiadať o financie na MK SR cez grantový systém. Myslím, že budúci rok by mohlo aj divadlo požiadať o podporu ukrajinskej produkcie tiež cez grantový systém MK SR. To, že sa bude hrať aj po ukrajinsky nevnímajte prosím ako tragédiu, pretože Rusíni nebudú ochudbnení o to čo im patrí.

Маріян Марко, діректор ТАД

Орієнтація, штруктура як і драматурґічный план ТАД-у ся не змінить, можу лем потвердити факт з їднаня, же ТАД до свойой далшой театралной сезоны зачленить і гру по українськы. Тота гра не буде фінанцована з розпочту ТАД. Будеме ся мусити попасовати з проблемом списовного українського языка на сцені. Язык буде проблемом і про герців, хоць вельо з них штудовали на Україні або походять з України, але уж довгы рокы грають лем в русиньскім просторі.

Петро Петрище, першый тайомник про медія Вельвысланецтва України на Словеньску

Пожадавка грати у ТАД по українськы была лем з боку СРУСР. Наше Велвысланецтво стоїть мімо того проблему. Мушу але припомянути факт, же словеньска сторона ся в меджівладнім протоколі підписанім минулого року в Києві завязала тот проблем рішыти так, же буде зрядженый самостатный українськый театер.

Што додати наконець? Є велика шкода, же ся так стало а болить нас то. На другім боці треба вірити в силу нашой русиньской публікы, бо тото є фундамент каждого театру. Лем час укаже ці дане рішіня ся стало тым найліпшым. Желаме нашому театру вельо успіхів в його умелецькій роботі, абы надале шырив нашу русиньску культуру.

Сілвія Лисінова, фото авторкы

Patria
Slovenský rozhlas 5

Русиньскый проґрам 2.5. 2008 – 16. 5. 2008

2. 5. 2008 – пятниця
8.00 - 8.30 Літ. релація: Стратило ся сумліня, репр.
8.30 - 9.00 Гітпарада русиньскых співанок, репр.
9.00 - 9.30 Радіоновины
9.30 - 10.00 Музика народности

6. 5. 2008 – вівторок
8.00 - 9.00 Радіомаґазин
9.00 - 9.30 Радіоновины
9.30 - 10.00 Музика народности

8. 5. 2008 – четверь
9.00 - 9.30 Святочный проґрам
9.30 - 10.00 Музика народности

10. 5. 2008 – субота
15.00 - 17.00 Музичны поздравы
17.00 - 18.30 Радіо молодых. Прип. З. Галямовой – Зо жывота звірят
18.30 - 19.00 – Подобы жывота: П. Шутяк

11. 5. 2008 – неділя
15.00 - 17.00 Музичны поздравы
17.00 - 18.00 Радіомаґазин
18.00 - 18.45 Село грать, співать і думу думать
18.45 - 20.00 Літурґія ҐКЦ Стропков

12. 5. 2008 – понедільок
9.00 - 9.30 Радіоновины
9.30 - 10.00 Музика народности

14. 5. 2008 – середа
9.00 - 9.30 Радіоновины
9.30 - 10.00 Музика народности

16. 5. 2008 – пятниця
8.00 - 8.30 Подобы жывота, репр.
8.30 - 9.00 З розгласовой фонотекы
9.00 - 9.30 Радіоновины
9.30 - 10.00 Музика народности

Народностно–етнічне высыланя можете чути денно од 8.00 до 10.00 годины. В суботу і в неділю од 15.00 до 19.00, в неділю до 20.00 годдины.

Радіо Патрія слухайте на середніх волнах по цілім Словеньску, або на інтернеті http://www.rozhlas.sk/interportal/2007/, по цілім світі.

Од 14. 1. 2008 собі можете Радіо Патрія наладити на середніх волнах:
– Нітра 1098 kHz
– Рімавска Собота 1017 kHz
– Пряшів 702 kHz.

Телефоны: ***русиньска редакція,***
Кошыці: 055 7287426, факс: 055 6226139, продукція: 055 6822945

ТЕАТЕР АЛЕКСАНДРА ДУХНОВІЧА В МАЮ 2008

6. мая 2008 о 19.00 на Великій сцені ТАД
Мілош Карасек: ЖЫВОТ НА МІРУ
Режія: М. Карасек

Абсурдна пригода людей жыючіх мімо сполочности. Роздумы о скрахованю людьскых цінностей і гляданю новой ідентічности.

23. мая 2008 о 19.00, ТАД (1. премєра)

Максім Ґорькый: НА ДНІ (азіл), соціально–романтічна сімфоніета
Режія: Светозар Спрушанскі

По Чеховім Дядя Ваньови і Ґоґольовім Ревізорови приходить режісер Спрушанскі з третім ділом помыселной трілоґії в ТАД – о гляданю праосновы людьского єствованя в днешнім хаотічнім світі нашых непотребных хотінь. А тото вшытко через класіку руськой драматічной спосбы.

Ґорького На дні – то буде знова світова і руська драматічна класіка в новім інценачнім виджіню і актуалности днешніх днів. Сучасна інтерпретація гры о страчіню віры в наш реалный світ. Світ, котрый є около нас і котрый хочеме ці ні, мусиме пережывати! Упали сьме на дно нелем нашых ідеалів, але главні на дно конкретной правды. Без роботы, без пинязи, не раз і людьской достойности, соціалного ці сполоченьского статусу... Заставили сьме на крижных дорогах! Остала нам лем віра в самых себе! А мы єй мусиме знова найти і ожывити! На нич ся не бавме! Нич не крыйме! Сягниме собі аж на дно днешнього світа, людьскых односин і повіджме собі правду о собі! О тім, якы сьме, якы бы сьме хотіли быти! О чім ся нам снило і як сьме при тім скінчіли!

Мы не будеме нич грати! Будеме жыти свої жывоты, глядати своє місце во світі, бойовати зо свойов судьбов... На стрічу з вами, ся уж теперь тішать: Людмила Козменкова, Евґен Либезнюк, Александер Кучеренко, Світлана Шковранова, Серґей Гудак, Осиф Ткач, Василь Русиняк, Владіміра Брегова, Іґор Латта, Ярослава Саболова Сисакова, Зузана Галямова. В єдній із ролей ся представить як гость і Пшемек Боублік.

В новім перекладі Валерія Купкы, в костімах Дороты Ціґанковой, у вытварнім спрацованю Діаны Штравсовой, в інсценачній управі і режії Светозазара Спрушаньского – ся стрітнеме з поставами той гры в новім, нетрадічнім, але о то інтереснішім і ку інсценації пасуючім сценічнім просторі.

Друга премєра гры На дні буде 28. мая 2008 о 19.00 а далше выступліня 29. мая 2008 о 19.00 в ТАД у Пряшові.

Гітпарада
русиньскых народных співанок

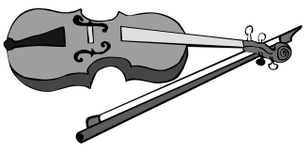

49–е коло гітпарады русиньскых народных співанок принесло такы конкурзны співанкы:
1. **Народна музика Пайташе з Ню Йорку – вінок співанок – Кумове.**
2. **Колектів Порачан з Порача – Ах, мамічко моя...**
3. **Мілош Стрончек зо Свидника – Женил бы–м шя...**
4. **ФК Барвінок з Камюнкы – Конопелькы.**

НОВОТИНЫ:
5. **Мірослава Лацова з Бардійова – Заквітла черешень.**
6. **Ґрупа Пайташе зо Снины – Наш пан цісарь...**

Вашы голосы про три із шестьох співанок посылайте мейлом на адресу: kandrac@rozhlas.sk а не забудьте на гесло – Шьпівам собі, шьпівам... На єдного щастливця чекать ЦД.

Потішыть нас і ваша одповідь на вопрос: Што то є ҐАРЛІСКО?

Уж теперь вас кличеме слухати нашу релацію в неділю 25–го мая (18.00 – 18.30) і пятницю 30–го мая 2008 (8.00–8,30).

Ukrajinské centrum- ďalšia kapitola ukrajinizácie

Prešovský večerník 7. apríla informoval o stretnutí delegácie Ukrajiny - veľvyslankyne Ukrajiny na Slovensku Inny Ohnivec, predsedu Zakarpatskej oblastnej štátnej administrácie Olega Havaši s predsedom Prešovského samosprávného kraja Petrom Chudíkom. Hlavnou témou rokovania bolo zriadenie centra národnostných kultúr, v Prešove - Ukrajinského a v Užhorode - Slovenského. Zo spomínaného denníka sa dozvedáme, že ide o hotovú vec, zostáva iba kozmetická úprava vnútorných priestorov budovy na ul. Janka Borodača a určenie dátumu otvorenia, bližšie nešpecifikovaného Ukrajinského centra. Ešte, že redaktorka Večerníka Jana Jurčišinová titulok svojho článku opatrila otáznikom - **Vybudujú Ukrajinské centrum?** Tých otázok nevdojak sa natíska viacero. Predovšetkým, prečo práve v Prešove? Veď podobné centrá sa obyčajne zriaďujú v metropolách, a nie v provinčných mestách. Nevedno, aký bude jeho organizačný štatút. Aké poslanie Ukrajinská vláda ukladá tomuto centru? Skrátka, máme tu celý rad nezodpovedaných otázok. Udivuje pritom ľahostajnosť prešovskej verejnosti k celej tejto záležitosti. Ako keby sa jednalo o otvorenie ďalšieho čínského obchodu. Lenže pozor! Tu sa usídľuje cudzokrajná inštitúcia bez určenia doby pôsobností, t. j. na povestné "večné časy". Pokiaľ my tu v Prešove, snáď aj na východnom Slovensku, tápeme v hmlistých dohadoch o budúcej činností Ukrajinského centra, v Kyjeve v tejto veci majú úplne jasno. Tam ešte 5. septembra 1996 Kabinet ministrov Ukrajiny svojim Nariadením č. 17626/84 schválil **Plán opatrení na riešenie problémov Rusínov-Ukrajincov.** Plán pozostáva z 10. bodov. Hneď v prvom Vláda ukladá veľvyslanectvám Ukrajiny na Slovensku, v Česku, Maďarsku a Poľsku šíriť publikácie o pozícií Ukrajiny k otázke rusínstva. Čiže má to byť propaganda zvrátenej teórie: **„Rusíni-súbetnos ukrajinského národa". Avšak pozastaviť sa musíme pri bode č. 3, kde vládne nariadenie vyžaduje odvrátiť prevedenie lokálnych referend zameraných na „samoidentifikáciu" Ukrajincov Zakarpatska (Rusíni alebo Ukrajinci) s ohľadom... na živú tradíciu starobylého samonázvu „Rusín", čo môže ovplyvniť výsledky takého plebiscitu a ďalšiu politickú interpretáciu jeho dôsledkov (uskutočnený podobný plebiscit na východnom Slovensku dal takzvané „zakonné podklady" pre uznanie Rusínov Slovenská za samostatnú národnosť).** A tu je jasne pomenovaný problém:

Rusíni na Slovenskú - samostatná národnosť. O tom, nakoľko dôležité je pre Ukrajinu riešenie tejto kauzy, svedčí aj to, že na zvládnutie tejto úlohy bola a zostáva zapojená celá fúra najvyšších vládnych orgánov a to: Ministerstvo zahraničných vecí Ukrajiny, Štátna správa Ukrajiny vo veciach národností a migrácií, Ministerstvo kultúry a umenia, Ministerstvo informácií, Národná akadémia vied a iné štátne rezorty vrátane Generálnej prokuratúry Ukrajiny. Pre tento mohutný front je určená stratégia boja proti rusínstvu. V bode č. 8 Nariadenia čítame: **Realizovať program ideologickej, materiálnej, kádrovej a kultúrnej pomoci ukrajinským spolkom východného Slovenska...** Nie, tu nepôjde o zápas typu Gruzínsko - Osetsko. Pôjde predovšetkým o elimináciu rusínstva v jeho historickej a kultúrnej podstate. Budú sa usilovať zbaviť rusínstvo sily faktoru. A semeniskom týchto nekalých úmyslov bude slúžiť takzvané Ukrajinské centrum v Prešove.

Fedor Barna, Prešov

Не зашкодить пороздумувати…
Што гварять нашы люде?

О чім? О тім, же в Театрі Александра Духновіча в Пряшові будуть грати і по україньскы. А де є ту проблем? Та ту не є проблем, лем много далшых вопросів, напр. чом праві в нашім русиньскім театрі зась будеме презентовати то, на што не приходить много народа. То указав сам жывот. Де набереме тых Українців?

… на зачатку, тісно по войні, в театрі грали артісты по руськы, бо лем так знали. Потім з нас зробили Українців, та і театер мусив быти лем україньскый. Теперь сьме ся вернули до назвы нашой народности, яку мали нашы дідове, та так бы мав грати і наш русиньскый театер. Бо про кого ту є? Так стало вшытко на міру.

…герці ТАД знають по україньскы, не зашкодить їм обновити собі тот язык. Мы Русины раз-два на языкы способны. Гірше уж буде з людми, ці прийдуть до театру!

…заграють собі єдну премєру за нашы дані, потім на ню забудуть. Кілько часу і сил буде треба принести, жебы дакотры люде порозуміли, же ту суть Русины а тото дівадло є їх дівадло.

…кількораз ся до нашого жывота намонтовали Українці, тількораз сьме мали проблемы. Тот найдовшый і найзакернішый експеримент тримав 40 років. За тот час сьме много стратили.

…не требало підписовати з нима нияку догоду

…Худік не поміг пряшівскому радію, одділив ПУЛЬС од Театру А. Духновіча,

не дав театру властну будову, русинскый театер ся находить в запхатых просторах без властной сцены а теперь іщі добровольні-насилу принутив го грати і по україньскы? Не буду грішыти, Худіка волити уж не будеме, дарьмо буде гварити, же мать русиньске коріня.

…де была Русиньска оброда, же тото доволила?

…так нам треба, дурным Руснакам. Вшытко дайме другым, нашто нам радіо, театер,

подаруйме і ґрекокатолицьку віру, роздайме і землю а подьме до Хорватьска ку своїм

предкам. А там нам повідять, же не суть нашыма предками, ідьте собі Руснаци шумні домів. До Карпат. Своє собі не знаме шановати.

…гей, коло хорватьского моря бы нам было добрі. Лемже мы звыкнуты лем в горах.

…з українчінов нас зась выкопають з русиньских сел – інакша доба, панове, руська і україньска евфорія давно поминули.

…самы узнайте, же русиньскый язык не може быти списовный - і на сцену театру ся не годить, є смішный з тыма чуджіма словами.. Учме ся по анґлицькы, тот язык нам треба, бо вшыткы дораз підеме за роботов до Америкы, як нашы дідове

…чуджій штат ся мішать до інштітуції другого штату, діктує жупанови, міністерству, діректорові театру? Та то так вызерать діпломація в демократії? А же Україна хоче до Европской унії?

…Добрый день, панове! Ани сьте ся не спамятали, а уж ся вам брат настягував до вашого дому. Теперь лем сам, потім прийде ціла фамелія.

…тот театер ниґда не быв україньскый. Такый быв зато, же нас назвали Українцями. Мы сьме втоды мали проблемы, як обновити войнов знищеный край. А за тот час ся добры люде місто нас пошыковали і дали нам назву нашой народности, дали нам готовый язык, взяли церьков, дали дружства…Але што то 40-50 років в жывоті народа?

…театер несе мено русиньского будителя і учітеля Александра Духновіча, він быв Русин, такый мать быти і тот театер.

…знате, я не ходжу до дівадла, я слухам радіо і знам, же русиньскы діти ся не учать материньскый язык русиньскый, Мадяре то не допустили. Наша шкода. Роснуть нам діти, што бісідють лем по словеньскы

…буде цікаво і гарно…

–дада–

Рокытів коло Гуменного

▲ *Ерб села Рокытів коло Гуменного.*

В днешніх новинках вам хочеме приближыти русиньске село в гуменьскім окресі, котре лежыть в Низкых Бескидах, в долині потока Вырава. Хотарь села ся находить в надморьскій вышці 210-670 метрів, на теріторії 661 гектарів і належыть до Кошковского мікрореґіону. Рокытів коло Гуменного выник споїньом двох сел, Гуменьского Рокытова і Збудьского Рокытова в 1970 р. В сучастности мать 506 жытелів, котрым уж третій волебный період старостує Душан Станко. У селі ся находить 181 хыж з чого ся 50 вжывать на рекреачны потребы. Село мать свій ерб і печать. Жытелі суть преважні ґрекокатолицькой віры і русиньской народности. Богослужбы і церьковны свята у ґрекокатолицькім храмі, котрый быв выбудованый іщі в році 1820, ся одбывають по церьковнославяньскы. ***В році 1991 подля кронікы сельского уряду собі русиньску народность записало 100 жытелів села, в 2001 то было о 51 жытелів веце т. є. 151, з чого выпливать, же аж 70% жытельства творять Русины.*** У Рокытові ся будує інфраштруктура села, од року 1960 є там польногосподарьске дружство а по споїню Гуменьского і Збудьского Рокытова ся змодернізовало, днесь у ним робить 60 людей і зо сусідніх сел. При сельскім уряді выникло польовницьке здружіня і фотбаловый клуб. Його молодеж мать великый шпортовый успіх і зато, же за минулорічной фотбаловой сезоны поступили як новачік до 2. класы. В селі ся находить матерьска школа, пошта, сельска бібліотека, культурный дом, сполоченьска сала про 400 людей з кухньов, котра служыть про сельскы култутно-сполоченьскы акції.

МІЦНЫЙ ФУНДАМЕНТ РУСИНЬСКОЙ-МАТЕРИНЬСКОЙ КУЛТУРЫ

Як повіла працовничка сельского уряду і посланкыня сельского заступительства ***Надежда Свистякова***: **„Наше село уж много років утримує міцный фундамент русинства. Іщі валашска колонізація запричінила, же до села пришли Русины а од того часу ся ту ґенераціями утримали аж до днеська. По послідним зрахованю людей нам дакотры жытелі (переважні старша ґенерація) повіли, же собі записали україньску народность (позн. ред. ку україньскій народности ся в 2001 р. записало 30 жытелів села), зато же мали в голові „хаос" - як комплекс насилной українізації з часів комунізму. То вело ку тому, же собі споїли україньску народность з русиньсков, но з гордостьов можу зконштатовати, же наше село є лем *русиньске* і нияк інакше як по русиньскы ся ту не добісідуєте. Хоць діти ходять до словеньской школы – Кошковець, фурт меджі собов як і дома бісідують по русиньскы. Не каждій людьскій ґенерації є в пригоді можность, яку мала наша ґенерація - перекрочовати поріг нелем сторіча, але і тісячріча, в якім вдяка сучастному розвитку людства ся і Русинам в Рокытові отворили новы перспективы будованя і рішыня русиньской проблематіки. Істо теперь многым з вас пробігла в мыслях думка: Зробили сьме вшытко про Русинів у Рокытові, што было в нашых силах? Обєктівні треба повісти, же хоць было зроблено не мало, но не вшытко сьме в тій проблематіці стигли, бо причіны суть обєктівны і субєктівны. Но за веджіня сельского уряду можу повісти, же вірю в силу жытелів надале. Мы не маме ниякый проблем з тым, же люде ся асімілують, і же ся не голосять ку свому родному языку. Хочеме дорішыти проблематіку школства, од будучого школьского року плануєме, жебы сьме завели до словеньской школы у Кошківцях выуку русиньского языка, хоць лем як кружок. Є то в штадію їднань, але ку вшыткому суть потребны фінанції, бо вдяка родичам можу зконштатовати, же діректор кошківской основной школы мать охоту з нами їднати в тій проблематіці. У селі маме лем матерьску школку, де учітельки бісідують з діточками по русиньскы, преважні на желаня родичів і вєдно з педаґоґічного боку є выховный процес подля потреб Міністерства школства СР. Тото поважуєме за приправу дітей до основной школы, де бы ся мали, як єм повіла, од нового школьского року учіти кодіфікованый русиньскый язык. Віриме, же таке благодарне діло ся нам сповнить, бо будучность нашых дітей нам не є легковажна і не хочеме жебы наш русиньскый народ вымирав. Жычу вшыткым русиньскым селам міцный фундамент материньской культуры, холем такый як мать наше село.**

З ІСТОРІЇ СЕЛА

Найджіня камінного сокыромолотка свідчіть о тім, же хотарь села быв заселеный іщі в старій камінній добі тзн. 1900 років перед н. л. Першый писомный документ о селі походить з 1379 р., коли ся уваджать як ROKYTOW, котрый выник на звыковім праві кінцьом 13. ст. і зачатком 14. ст. Уж выше спомянута друга етапа валашского засельованя привела до села Русинів преважні з Галича і Владимірско-волиньска, як ся уваджать в сельскій кроніці. Было то іщі кінцьом 14. ст. і зачатком 15. ст. Од того часу у селі жыють Русины дотеперь. Штатістікы уваджають і рекордный запис Русинів при зрахованю людей в році 1930, коли Рокытів мав 499 жытелів, з чого собі русиньску народность записало 429 жытелів села. Таков штатістіков ся не може похвалити нияке русиньске село на Словеньску. Як єм выше спомянула, Рокытів коло Гуменного выник з двох сел, з чого выпливать, же кажде село мало іншу історію, але жывот в обидвох селах быв в прінціпі тот самый, ведь їх споює і єднака назва **Рокытів**, котра ся вжывала іщі перед 1. світовов войнов про обидва села. Гуменьскый Рокытів належав панству Гуменне (Drugetovcom). Од 16. ст. маєток села належав Almássyovcom. В 1715 році ту быв млин, 29 порожніх і 19 обываных хыж. В 1787 році мало село 72 хыж. Збудьскый Рокытів до 16. ст. належав Izbugyovcom, од року 1598 Soósovcom, в 18. ст. Szirmayovcom. В 1715 році ту быв млин, 2 порожні хыжы і 8 обываных. В 1787 р. ту было уж 30 хыж. Жытелі сел были преважні польногосподарі. Рокытівчане мають много традіцій, главні русиньского характеру, котры ся переносять з поколіня на поколіня до днешніх часів. Села і їх околіця суть знамы своїма ремеслами, як кошыкарьством, выробов деревяных предметів, але і подомовым продайом, котрый ся зачав уж зачатком 19-го ст. Обходовали з деревяныма выробками, полотном і кошыками. З богатого одказу предків треба спомянути і ремесла, котры были у селі, як робота з леном, тканя полотна, дрітарство і печіня домашнього хліба, котры ся утримали до днешнього дня. В роках 1890-1910 много жытелів одышло за роботов за море. В часі 2. світовой войны ся Рокытівчане запоїли до протифашістічного одбоя, за што німецькы войска села підпалили. В Г. Рокытові згоріло 7 хыж і млин, у Зб. Рокытові 18 хыж. Обидва села были ослободжены вєдно 24. 11. 1944. В бою проти фашізму положыли свій жывот трьоми Рокытівчане. По скончіню войны много жытелів одышло за роботов до западных Чех і дакілько родин оптовало в 1947 році на Україну.

▲ *Молоды члены ФК УРБАР, котрый выник при Сельскім уряді.*

РОЗВОЙ ТУРІСТІЧНОГО РУХУ У СЕЛІ

Рокытів коло Гуменного є доокола обколесеный краснов природов, шумныма лісами і добрым люфтом. Околита область Нижніх Бескидів є споєна ходничками, суть ту барз добры можности на турістіку і збераня лісных плодів, як грибы, яфыры, ягоды і далшы доброты од матери природы. Ліс є богатый і на цінны звірі як медвідь, вовк, рис, борсук, дика свиня, множство птахів і рыб. Поток Вырава, окрем доброго купаня, понукать турістам і сплав по ріці. У селі ся находить і Школа в природі, котра была довгы рокы заповнена до послідного місця діточками з цілого реґіону Словеньска. Школа належыть під ВУЦ і минулого року была з незнамых причін зрушена. Подля слов працовничкы сельского уряду Н. Свистяковой- **сельскый уряд хоче од ВУЦ будову бывшой школы одкупити і зрядити там Домов про пензістів.** *На мій вопрос, ці то не буде барз великый скок зо школы в природі вытворити Домов про пензістів одповіла -* **Буде то веце рентабілніше, сельскый уряд не мать з чого фінанцовати Школу у природі, ани ВУЦ уж не мать на ню достаток фінанцій. На Домов пензістів будуть приспівати і самы пензісты, є о нього великый інтерес. Є ліпше выужыти будову холем так, як кідь бы мала лем так стояти.** Село є мімо літньой сезоны добрі прирыхтоване і на зиму, мать **лижарьскый влек,** котрый про його добре місце навщівлюють многы турісты нелем зо Словеньска але і зо сусіднього Польска. Сама єм ся пересвідчіла, же село мать великы предпоклады про забезпечіня турістічного руху, котрый є в днешнім часі барз потребный. Тому ся аж напрошує околита природа і положіня села. Жычіме нашому русиньскому селу, жебы ся стало нелем красным, але жебы притягло іщі веце турістів.

▲ *Надєжда Свистякова, працовничка СУ і посланкыня Сельского заступительства.*

С. Лисінова, фото авторкы

РУСИНЫ
– ДОМА І ЗА ГРАНИЦЯМИ

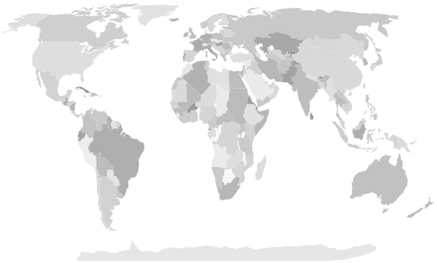

НАВЕРНУТЯ КУ КАРПАТО-РУСИНЬСКЫМ СПІВАНКАМ

Під такым назвом ся 3. мая 2008 р. одбыла красна акція у салі культурного центра Pa Chapter, в америцькій Пенсілванії. Цілый концерт ся ніс в дусі **Співайте, бо є то добрі про вашу душу.** Окрем богатого репертоару народных співанок там одзвучали і русиньскы арії в поданю Джері Джумбы. Орґанізатором акції было Карьпато-русиньске общество.

РУСИНЬСКЫЙ ФОТОКОНКУРЗ

Орґанізація сербскых Русинів – Руська матка, містный одбор у Вербасі, выголошує першый фотоконкурз. Авторы можуть посылати до конкурзу фоткы до кінця юла за такых условій: фотка мусить быти тематічно заміряна на жывот, культуру і звыкы Русинів, може быти фаребна або чорнобіла, в класічній папірйовій подобі або електронічнім форматі. Фоткы низкой якости (напр. з мобілу) не будуть прияты до конкурзу. Діґіталні спрацована фотоґрафія мусить быти заслана електронічнов формов. Фотоконкурз буде мати 4 катеґорії: портрет (1), природа (2), звыкы і крой (3), робота (4) і діґіталні спрацована фотоґрафія (фотомонтаж) – лем з катеґорій 1 аж 4. Вшыткы фотоґрафії будуть публікованы на інтернеті. По скончіню конкурзу буде зробленый выбер зо вшыткых катеґорій. Потім будуть фотоґрафії надрукованы у великорозмірнім форматі і вжывати ся на орґанізованых выставах в іншых містах і селах, де жыють Русины. Автор витязной з каждой катеґорії достане плакету а абсолютный витяз на основі рішіня одборной пороты і тітул Русиньскый витяз.

Фоткы посылайте на адресу:
Miroslav Siladji, Svetozara Markoviča 42a, 21460 Verbas, Srbsko alebo cez e-mail: svmiros@eunet.yu

ПОЗДРАВ СПОЗА МОРЯ

Поздравую нашых русиньскых братів і сестры в русиньскій домовині од творителів релації русиньского радіа в Америці. В неділю 27. апріля т. р. сьме про нашых слухачів одвысылали красный Православный Великдень з красным і богатым проґрамом. Не хыбили у ним і пасхалны поздравы по русиньскы од Владыкы Николая Смішка, котрый є метрополітом і єпіскопом Православной церькви в Америці. Нашы реалції можете слухати на адресі: http://www.c-rs.org/RadioPgm/rhrp.html
Покы нам хочете написати, най ся любить, наша контактна адреса є:
RusynRadio@c-rs.org
rusyn31@gmail.com
Дін Половка, модератор русиньского радіа в Америці

МЕТОДІЙ БЫВ РУСИН?

В руській верзії німецького тыжденника Шпіґел (Spiegel) было у тогорічнім фебруаровім числі, а то у главній темі, надруковано розсяглый матеріал о Русинах од автотра Махаіла Черніґовцева. Многосторінковый матеріал вышов під назвом **Русины**, **народ**, **котрый не видно з Києва,** де ся мож много інтересного і конкретного дочітати нелем з історії Русинів Підкарпатьской Руси, але не мало простору автор присвятив контактам Русинів зо загранічом, главні з Руськом і США. Не обышов і вічно перетрясану тему Русины або Українці. В часописі є надрукованый і розговор (під назвом **Україна не мать право на Підкарпатьску Русь**) Віталія Мещерякова з председом Сейму підкарпатьскых Русинів о. Дімітрійом Сидором, де, окрем іншого, можеме перечітати, же „Найстаршый документ о русиньскій „державі" Marcha ruthenia (Русиньска марка) – походить з 10. ст. Є знаме, же вірозвітователі Кіріло і Методій пережыли на русиньскій землі скоро цілый рік. За тот час ся натілько научіли наш язык, же містны жытелі їх называли Русинами. О тім давать писомне свідительство чеськый кронікарь Даліміл (Далімілова кроніка). Він пише: „**Методій Русином быв**, **він першу богослужбу по славяньскы служыв і першого Чеха хрестив**". Вшытко насвідчує тому, же Методій ту під Карпатами нашов близкый язык, котрый познав уж давніше і зхосновав го у своїй місії. Можеме предпокладати, же при творбі матріці церьковнославяньского языка Кіріло і Методій схосновали нелем язык солуньскых Славянів, але і елементы прарусиньского языка... Цілу споминану статю найдете на адресі: http://www.pudkarpatskarus.eu/prukr-06-08-75.pdf

ВЫСТАВЫ НА ДУКЛЯНЬСКІЙ ВЕЖІ

На дукляньскій выглядковій вежі буде в маю т. р. одкрыта нова выстава під назвом **Сталінґрад на выглядковій вежі.** Выставу нетрадічнов формов в рамках своїх акцій готує Воєньскый історічный музей у Свиднику і Музей СНП в Банькій Быстріці. В минулости такы выставы на вежі были частіше, не хыбили напр. выставы дітьскых образків з войновов тематіков. Днесь є на выглядковій вежі стабілна выстава о армаднім ґенералови Людвікови Свободови а в маю ку ній прибуде і выстава, котров орґанізаторы хотять людям приближыти знамы і менше знамы бої о Сталінґрад. Далшов выставов, котру в рамках

сполочных активіт готують спомянуты музеї, буде выстава під назвом Фронтовый плаґат. Буде то выстава руськых фронтовых плаґатів з часів 2. світовой войны. Тоту выставу бы мали славностні отворити в просторах Воєньского історічного музея в часі майовых ослав річніці поражкы фашізму і скончіня 2. світовой войны.

ПЕРША ПОЛІТІЧНА СТРАНА РУСИНІВ

Серьбскы Русины мають першу політічну страну. Тота є реґістрована в Сримскій Митровіці під назвом Руська демократічна страна (РДС) і планує 11. мая 2008 вступити до волеб. Єй закладательом є МВДр. Міослав Бесерміні, подля котрого цільом страны є споїти вшыткых Русинів (Руснаків) в Сербії. „Меджі задачі РДС патрить охрана языка, письма, віры і культурных традіцій русиньской меншыны в Сербії. Страна ся хоче активно поділяти при політічных рішінях на захрану природных інтересів людей нашой народности" – повів про аґентуру Ruthenpress М. Бесерміні. Припомянув, же найвекшым проблемом меншыновой страны є назберати законом становленых 10 000 підписів, котры суть потребны про реґістрацію страны.

Спрацовала Анна Кузмякова

ВЫШОВ ЦІННЫЙ ТРИЯЗЫЧНЫЙ СЛОВНИК

Недавно вышла інтересна книжка, котру до того часу іщі славяньска філологія не мала. Словник русиньско-українськоруськый і русько–українськo–русиньскый од автора і зоставителя Димитрія Попа. Автор свою довгорічну роботу называть „**словником сучастного русиньского языка**".

Д. Поп (нар.16. 4. 1941) є знамый філолоґ, славіста, перекладатель і активный діятель в области культурно-освітнього жывота нелем на Україні. Цілый свій жывот ся інтересує о історію Підкарпатьскої Руси, русинькый фолклор і лінґвістіку. Є автором многых інтересных книг як - Замки Подкарпатскої Руси, Русиньско-руський и русько-русиньскый фразеолоґічный словник і т. д. Выше спомянутый словник є надрукованый на 311 сторінках нетрадічного формату А 4. Про ліпшу інформованость чітателів, автор вступну часть словника присвятив **історії Підкарпатьскої Руси.** В дальшій части під назвом **Язык подкарпатських русинов як обєкт політичных інтриґ** высвітлює факты з минулости і походжіня русиньского языка, де уваджать, же наш русиньсый язык мать глубоку історю, якого судьба в VII ст. вышмарила з Карпатьского реґіону аж під ґрецьку Солунь. Як славяно-русиньскый язык быв кодіфікованый у Римі іщі у 867 р. Звыразнює, же Русины захранили у своїм языку много елементів од старых славянів. Зато **русиньскый язык мож правом поважовати за ненарушеный лінґвістічный остров середньої Европы.** В той части автор обернув увагу і на українськых опонентів Русинів, де тыж підкерлив, як дакотры редакторы українськых медій українізують русиньскы слова. Як наприклад українське слово погодився часто заміняють русиньскым словом пристав. Є там уведжено і много іншых інтересных прикладів. В части **Хронолоґія составленія русинских словників** ся можете дознати о історії вшыткых дотепер надрукованых русиньскых словників. Головна часть словника творить веце як **десяткы тісяч русиньскых слов**, што є в історії надрукованых словників дотеперь найвеце. Правда, до словника входять як основны русиньскы і іншы освоєны слова, одводжены як і інтернаціоналны слова. Подля зоставителя Д. Попа, в словнику суть вшыткы слова, котры ся вжывають у бісіді і котры повышыли русиньскый язык на уровень достойного світового языка.

С. Л.

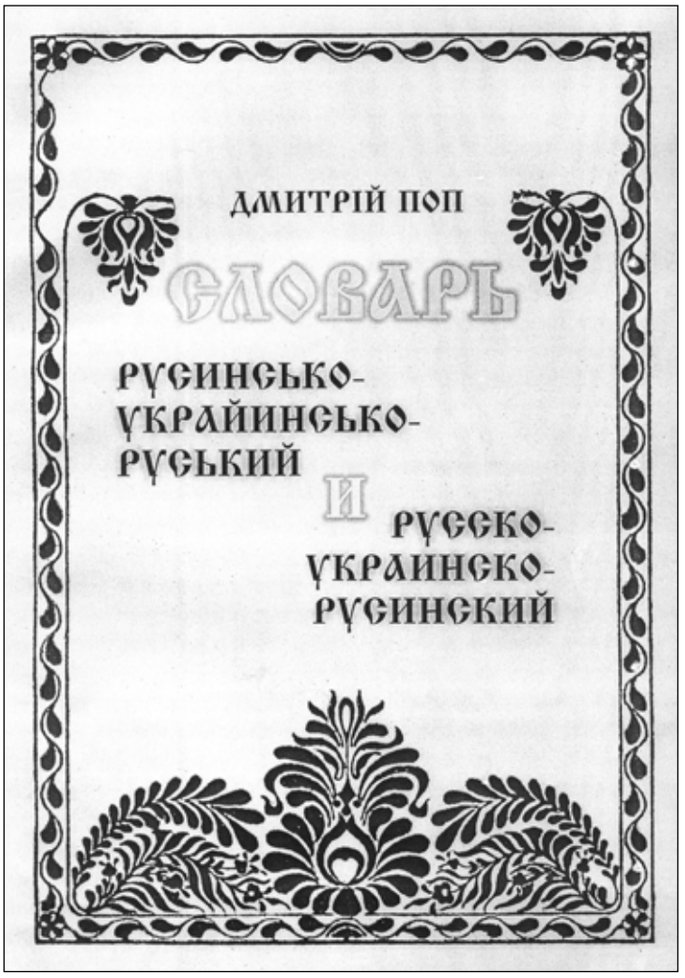

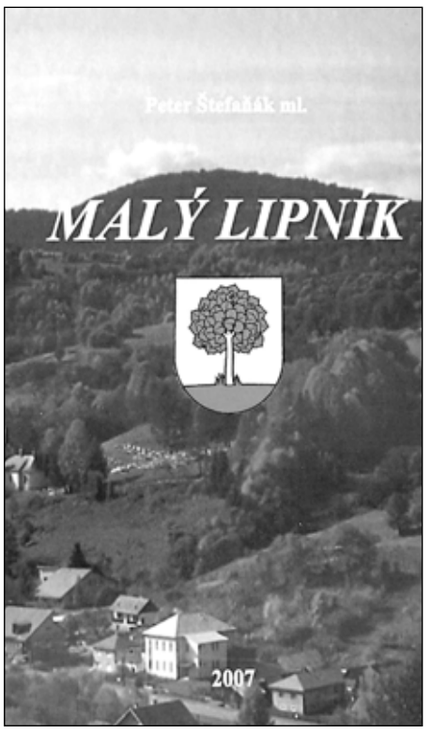

КНИЖКА О МАЛІМ ЛИПНИКУ

По дакількорічній намазі ся молодому штудентови Економічної університы в Братіславі, Петрови Штефанякови, подарило докінчіти публікацію о його роднім селі – Малім Липнику. Роботу на скоро 400–страновій книжці зачав іщі на ґімназії. Поступным доповньованьом фактів з архівів, многых публікацій, од жытелів Малого Липника і зхоснованьом многых інформацій у різных школскых роботах перешов довгу дорогу аж покы зачатком зачатком 2008 року конечні міг тримати в руці дашто про нього так цінне. Як П. Штефаняк увів – „цільом книжкы не є заінтересовати научны кола, але принести жытелям Малого Липника і шырокой околіці інформації, котры дотеперь не мали одкы черпати, бо жадна публікація о селі не єствовала." Тов книжков хотів єй автор указати на потребу познаня історії, котра мать выкликати гордость ку свому родному краю. Окрем історії, книжка нукать много інтересных фактів о природі, господарстві, школстві, культурі, церькви, шпорті і о быванью і жывоті людей в минулости. Книжка є доповнена табличками, ґрафами, добовыма і новыма фотоґрафіями. Петро Штефаняк вірить, же його основный ціль – інформовати людей о тім краснім куті Словеньска – быв сповненый і каждый в книжці найде дашто інтересне про себе.

Контакт на автора: Петро Штефаняк, 065 46 Малый Липник, 0903/533101
peter.pstefanak@gmail.com
www.rusyn.sk

–к–

РУСИНЬСКЫМ РЕҐІОНОМ ЗА ТУРІСТІКОВ І ОДДЫХОМ

Ближыть ся літня сезона, час, коли люде ходять по екскурзіях до карсной природы за турістіков і по памятных місцях, музеях, сканзенах... Зато і мы вас в нашій новій рубріці хочеме позвати на дорогоцінны і шумны місця нашого русиньского реґіону. Вельо раз ходиме по світі, познаваме штось нове а при тім забываме на красы нашого реґіону. Віріме, же нова рубріка вам буде добрым помічником як і провадником по нашім реґіоні.

ЛЮБОВЯНЬСКЫЙ ГРАД І СКАНЗЕН УЖ Є ОТВОРЕНЫЙ

В неділю 27. 4. 2008 была славностні отворена далша літня сезона найнавщівованішого граду на Словеньску, котрого неоддільнов частьов є і сканзен. Штатістікы уваджають, же навщівность замку і сканзену в сезоні творять в середньому коло 80 тісяч людей. Град ся находить высоко над містом Стара Любовня, з котрого ся нукать прекрасный погляд на цілый старолюбовнянскый окрес, на недалеке Польско, як і на Пєнины. Домінантов експозіції суть вызнамны памяткы сакралной архітектуры на выходнім Слевеньску. Атмосфера на замку

▲ *Погляд на деревяну ґрекокатолицьку церьков з Матисовой у сканзені Старолюбовняньского граду.*

вас заведе до давных часів через автентічны і інтересны експонаты. Під Любовняньскым градом ся находить і спомянутый сканзен, де є стародавна деревяна церьков з русиньского села Матисова, в котрій ся через вызнамны церьковны свята одбывають церьковнославяньскы літурґії. В єй близкій околиці є повно деревяных хыжок з русиньскых сел як напр. Великого Липника, Литмановой, Удола, Орябины ітд. Дале там можете видіти, стародавны млины, ковальскы бужні, стодолы, векшынов вшытко ручні зроблене. Є там зряджена експозіція народной школы з часів 1. Чеськословеньской републікы, хыжы в часі свадьбы, народжіня дітины і в часі смерти... Лакотинков про навщівникив є і середньовікый табор, де можете видіти жывый бой зо шаблями як за давных часів, як і укажкы ручной керамічной роботы. А іщі єдна причіна, чом навщівити тот реґіон. Каждый рік ся на Свято Кіріла і Методія, т. є 5. юла, в сканзені під Любовняньскым градом на травнатім бережку одбывають Дні Русинів під градом. Єдным словом атмосфера стародавного села, красна природа є як створена на одбываня фолклорного фестівалу, презентацію русиньскых традіцій, рекреацій як і одыху.

З РУСИНЬСКОЙ ЦІҐЕЛЬКЫ ДО ЛЕМКІВСКОЙ ВИСОВОЙ

Добрі означенов ліснов турістічнов дорожков, котра є споєна ходничками, обколесена шумнов природов і чістым люфтом ся можете пішо достати з русиньской Ціґелькы (бардійовского окресу) до польского села, де жыють Русины - Висовой.

▲ *Лічіве жрідло з Висовой, котре є благодарне про жены, котры не можуть мати діти.*

Турістічна траса є довга 3 км а є доступна і про наймолодшу ґенерацію, як і про аматерьскых турістів. Купельне село Висова понукать файну лічіву воду з веце як 15. жрідел. Богатство лемківской архітектуры, деревяну ґрекокатолицьку церьков Св. Михаіла Архангела (на фотці). Находить ся там купалиско

і шумный великый парк. Про інтерес треба додати, же село Висову як і іншы села Верьхнього Слезска в році 1974 позначіла смутна акція Вісла, при котрій были нашы Русины выгнаны із родных сел. В році 1956 ся дакотры выгнанці вернули. По дорозі назад собі можете назбирати доброты од матери природы в лісі, котрый є богатый на грибы, яфыры і лічівы рослины. В Ціґельці ся можете тыж освіжыти лічівов водов, котра є добра на травіня і іншы хвороты.

ДОРОГА КАРПАТЬСКЫХ СВЯТЫНЬ

Карпатьска надація вытворила інтересный проєкт про мікрореґіон Зелены Бескиды во формі ціклістічной драгы. Тота ся зачінать в

русиньскім селі Буківці, продовжує ся через Стропков, Крайню Поляну, Дуклю аж до польского Риманова і кінчіть ся у Яслиску. Хто ся хоче запоїти до той дорогы, мать можность, бо од мая до октобра т. р., кажду першу неділю в місяці о 9. год. ся одбывать штарт участників од Монастыря Букова Горка. Ціклістічна траса є дость тяжка, зато є про фізічно міцнішых ціклістів. Хто ся не одважыть тоту ціклістічну трасу абсолвовати, може остати в Буківцях, котры понукають тыж много духовных і турістічных пригод – Монастырь Букова Горка, ку котрому вас доведе 14 деревяных крестів, дале студенка Бл. П. П. Гойдіча, як і скавтьскый просторь в околитім лісі.

РЕКРЕАЧНЕ ЗАРЯДЖІНЯ КРОСНА У ГУМЕНЬСКІМ ОКРЕСІ

1. мая была отворена літня сезона і в рекреачнім заряджіню Кросна, котра лежыть в долині на правім берегу Лабірця, меджі селами Ганківці а Кошківці. Тото може мало знаме заряджіня є через літню сезону облюбеным центром про дітьскы таборы, турістіку, рекреацію і оддых. В ареалі ся находять тенісовы і волейбаловы курты як і фотбалове гриско. Навщівниці ся можуть повозити на кониках і зкрашлити во Віталнім світі. Можность уквартельованя в літі є про 120 а в зимі про 50 людей.

ДЕДІНКЫ – ЦЕНТЕР БРАТСТВА ПРАВОСЛАВНОЙ МОЛОДЕЖІ

Рекреачне село Дедінкы, котре ся находить в южной части Словеньского рая, в окресі Спішска Нова Вес, є знамым рекреачным центром нелем про турістів, але і про православных віруючіх. Село є прекрасным вступом до Храненой природной области яков є Словеньскый рай. Понукать множство трас на туру, в околитій Зеймановскій роклині можете видіти водопады і яскыні, котры суть од апріля т. р. приступны про навщівників. Природа нукать много храненых рослин і цінной звіріны. Є то єдно з мала місц, де можуть на своє прити і горолезці, бо скалы суть добрі приготовлены і про прихыленців адреналіновых шпортів. Мімо іншого є село знаме як центер, де ся каждорічні стрічать Братство православной молодежі на Словеньску - SYNDESMOS. Того

року славили свій 18. юбілей, де ся 16. февруара стрітли у близкім селі Словінкы а о день пізніше ся пересунули до спомянутого рекреачного села Дедінкы. Про інтерес треба увести, же і в тых селах жыють Русины. У Словінках собі русиньску народность записало 139 а у Дедінках 39 жытелів сел.

Спрацовала С. Лисінова

www.rusyn.sk

ГРАЙТЕ О ЦІНЫ І УЧАСТЬ В ЛІТНІМ ТАБОРІ!

1. задача

В наслідуючім тексті хлопці бісідують о своїх будучіх професіях. Вашов задачов буде написати вшыткы професії, котры при своїм розговорі спомянули хлопці.

Хто чім буде

Сидять хлопці на лавочці. Махають ногами, кричать і гвіздають. Як ся їм тота робота зуновала, Янко зачінать бісіду:

– Хлопці, знате чім я буду як выросну?
– Комінарь! – гварить му Юрко і сміє ся. – І комінарь ся лем раз до тыждня мыє як і ты.
– Ні, я буду пілотом – продовжує Янко, як кебы не дочув, што му повідав Юрко. Пілот летить понад валалы і міста, вшытко видить і так..

– Найліпше быти шофером – гварить Штефан. Шофер ці сяде до каміона і повезе до міста што хочеш, а отамале зась привезе до валалу што нам треба: полотно, машыны, обутя, желізо, лікы, книжкы...
– Мій отець гварить, же ніт красшого і ліпшого ремесла од столярского. Пілот летить, але може і упасти. Шофер ся може і перевернути. А што они знають зробити? Нич. А мій отець кедь зробить дашто до хыжы, то ся дасть видіти і то оставать.
– Як ся дасть видіти лахы, кедь їх швець скроїть і ушыє – замішав ся ко бісіды Петро. – Мій стрыко робить в крайчірьскій фірмі і гварив, же і мене там возме на науку як скончу школу.
– Найліпше быти електрикарьом – придав ся до бісіды Володя
– Не знам чом він найліпшый? Хотів знати Штефан. Подавать елетричны дроты, дасть світло і то є вшытко.
– А хто оправує електричны шпаргеты, дзвонкы, ґрамафоны, моторы? Повіч...

Докы они так бісідовали, малый Миколайко слухав, слухав, а потім ся розплакав.
– Чом–же ты, Миколайку, плачеш?
– Чім я теперь буду, кедь вы вшытко штонайліпше собі повыберали!

Вшыткы ся зачали сміяти з малого Миколайка а може бы му іщі дашто догваряли, але матери їх кликали на вечерю і так ся камаратство будучіх майстрів розышло кажде до свого дому.

М. Ковач

2. задача

Як сьме вам обіцяли в минулім числі в рубріці Бісідуєме у світі, днесь друкуєме німецькы і словеньскы слова. А вы ку ним доповните до порожніх колонок їх русиньскый переклад.

СЛОВНИК

DEUTSCH	SLOVENSKÝ	РУСИНЬСКЫ
eins	jeden	
zwei	dva	
drei	tri	
vier	štyri	
wieviel	koľko	
mal	krát, raz	
wieder	zas, zasa, zase	
ich bin	(ja) som	
du bist	(ty) si	
faul	lenivý	
frei	voľný, slobodný	
er antwortet	odpovedá	
er rechnet	počíta	
oder	alebo	
fleisig	usilovný	

DEUTSCH	SLOVENSKÝ	РУСИНЬСКЫ
Eins, zwei, drei	Jeden, dva, tri	
Eins, zwei, drei,	Jeden, dva, tri	
wieviel ist eins und drei?	koľko je jeden a tri?	
Zwei mal zwei ist vier,	Dva krát dva je štyri,	
du bist vieder hier.	ty si zase tu.	
Ich bin Peter, du bist Paul,	Ja som Peter, ty si Pavol,	
Ich bin fleisig, du bis faul.	Ja som usilovný, ty si lenivý.	
Eins, zwei, drei, du bist frei.	Jeden, dva tri, ty si slobodný (voľný).	
over the hill.	to je zhon.	
Phoning the news trough	Narcis je jej telefón.	

3. задача

А) Кілько років мать мачка

Порахуй докопы числа з котрых є нарисована мачка, напиш кілько мать років.

Б) Гадай:

Што то стоїть на уліці,
высочезне і триоке?
Червено, жовто, зелено
кліпкать на вшыткы бокы?

4. задача

ЗАБАВКА

Борис собі выбрав єдну забавку (грачку), завязав єй на мотузок і іде ся з ньов бавити. Напиште, котра то є. Чекаме на вашы одповіді

Сторінку про вас приправила Анна Кузмякова

ЯКУБЯНЦІ В БРАТІСЛАВІ СВАДЬБОВАЛИ І ГОСТИЛИ...

Фолклорный колектів Кечера з Якубян в старолюбовняньскім окресі добрі познаме нелем з нашых фестівалів, але добрі ся записав влони своїма двома выступлінями в сприятеленім селі Шумяц. Там, у ґрекокатолицькім храмі выступили Якубянці в проґрамі РОЖДЕСТВО ПІД КРАЛЬОВОВ ГОЛЬОВ вєдно з Литманівцами. Тото выступліня позерав і жупан ВУЦ з Братіславы, котрый ся на Шумяці чує як дома. Выступліня якубяньскых баб і хлопів го тогды натілько заінтересовало, же шефці колективу Анні Бондровій понукнув презентовати якубяньскы традіції на фолклорнім святі в Братіславі–Петржалці. План ся став реалітов. З якубяньскым старостом ПгДр. Йозефом Дуфалом уж было договарено пресный термін 1,5 годинового проґраму на 25. апріля т. р. Братіславчане приобіцяли Якубянцям заплатити драгу (коло 50 тісяч СК). Но подля „братіславско–якубяньского договору" Якубянці мають приправити іщі на скоштованя і тіпічны якубяньскы їдла. А як тото вшытко, што было договарене вызерало? О тім сьме ся дознали од Евкы Фаберовой, котра в Кечері мать на старости діть-скый проґрам і сама в колективі співать.

Повіла, же уж пару днів перед акцийов пришли Братіславчане до Якубян і взяли до Братіславы 6 людей, котры, окрем іншого, мали ся поділяти на приправі якубяньскых їдел. Потім за нима ішла ціла Кечера – од найменшых членів по найстаршых – на двох автобусах. Акція мала гоносну назву **Вечір автентічного фолклору з якубяньскым колективом Кечера**. Орґанізовав єй Братіславскый самосправный край, Культурне заряджіня Петржалка а одбывала ся в прекрасных просторах Зеркалового гаю. Найперше собі до 300 участників акції попозерало 20–минутовый філм о Якубянах, о хрістияньскім і культурнім жывоті людей на селі, о природных красах того найвекшого русиньского села в старолюбовняньскім окресі. На зачатку богатого проґраму собі заспівала дуо і сама Евка Фаберова зо свойов дівочков Зузков. Михал Кундля з Моніков Ґуляшійовов были неодділнов частьов цілого выступліня Кечеры, як єй провадырі і мудры послы якубяньскых оріґіналных традіцій. Цілый проґрам бы ся дав в короткости назвати Од крестин по свадьбу. Діти представили і звыкы на Яна, Праня на потоку, Тканя лену, а при презентації якубяньской свадьбы выступили вшыткы нараз, молоды і старшы. На споминаній акції выступили і хлопці зо знамой новолюбовняньской ґрупы Пастерноці, котры зато, же мають жены з Якубян, мають у своїм репертуарі і многы їх співанкы, але і молода якубяньска ґрупа ДОМІНО, котра презентуючі співы свого села, на розділ од ФК Кечера, грать на модерных музичных інштрументах.

А што доброго з русиньскых їдел наварили Якубянці модерным Братіславчанам? Крупову поливку з удженым коліном, торганы галушкы з кваснов капустов, адзімкы, дзядкы, осухы з яфырами і кваснов капустов. То є парада, таке дашто істо дотеперь іщі ани не окоштовали.

Треба наконець повісти, же цілый культурный проґрам ся каждому любив, о чім свідчіли силны аплавзы притоных в Зеракаловім гаю.

Думам собі, же ліпшу презентацію якубяньскых оріґіналных традіцій, але і культуры вшыткых нас Русинів у метрополі Словеньска бы не выдумав ани тот найліпшый режісер. Зато цілій якубяньскій Кечері патрить высоке оцініня і величезне подякованя за шыріня і утримованя нашых стародавных звыків.

–АК–

▲ *Якубяньска Кечера мать богатый репертоар у своїм колективі.*

▲ *Молодша ґенерація якубяньской Кечеры.*

ПІД ЛАБІРСКЫМА ЛУСТРАМИ ТАНЦЮЮТЬ СЛОВЕНЬСКЫ ЦЕЛЕБРІТЫ

27. апріля 2008 зачала телевізія Маркіза высылати другу серію танечного конкурзу „Lets dance 2", де можеме видіти танцьовати словеньскы целебріты. Орґанізаторы конкурзу, окрем іншого, перед його зачатком обіцяли, же на другій серії буде на паркеті веце світла. Но нихто не знав, што то мать значіти. Аж теперь знаме. На танечниці і танечників, на їх парадны танечны робы і на паркет свитять іщі параднішы лабірскы лустры фірмы ҐЛАСС ЛПС. Тота фірма є єдиным выробцьом кріштальовых лустрів на цілім Словеньску. А же суть досправды прекрасны, сьме ся могли на властны очі пересвідчіти позераючі танечный конкурз у послідню апрільову неділю.

-ак-

InfoРусин. Vydáva Rusínska obroda na Slovensku za finančnej podpory MK SR. **Poverená funkciou šéfredaktorky**: Anna Kuzmiaková, redaktorka Silvia Lysinová. **Grafická úprava:** Róbert Víco. **Adresa redakcie**: Rusínska obroda, InfoRusín, Levočská 9, 080 01, Prešov. Tel.: 051/772 28 89, 051/748 27 75, 051/748 27 76, e-mail: rusinska.obroda@kryha.sk, toto číslo nájdete i na www.rusyn.sk. **Predplatné na rok:** 200,- Sk, do európskych štátov: 350,- Sk, do mimoeurópskych štátov 30 $, číslo účtu: 2660718084/1100. **Výroba**: ADIN, s. r. o., Prešov. **Registračné číslo**: MK SR 3158/2004. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame. Publikujeme i názory, s ktorými nie vždy súhlasíme. Za obsah príspevku zodpovedá autor. Inzeráty, reklamy, sponzoring preberáme v redakcii Info Rusín, Prešov (budova Daňového úradu). Toto číslo vyšlo v náklade 2000 kusov.

Rusínska obroda-Info Rusín
Levočská 9
080 01 Prešov 1
„PbZ"
4/2007/RPC PO

Platené v hotovosti
080 03 Prešov 3